

8

MAI DOKUMENTÁCIÓS IRÁNYZATOK * (állami

irányítás, rendeltetés, zérózás, automatizálás, nem nyomatott információk terjedése, mikrofilmok, mikrofilmok, mikrofilmok,

Balázs Sándor

Hága

A FID /Fédération Internationale de Documentation = Nemzetközi Dokumentációs Szövetség/hágai főtitkárságán eddig eltöltött közel másfél éves munka néhány megfigyelését főleg abból a célból kívánom az alábbiakban összefoglalni, hogy a hazai olvasó

megbizonyosodjék afelől, hogy Magyarországon a dokumentációs és szakkönyvtári munka jó irányban fejlődik;

a nyugati eredményekből, törekvésekből - azok megfelelő értékelése mellett - bizonyos hasznosítható következtetéseket vonjon le a szakterület jövőjét illetőleg.

E következtetések levonása azonban már az olvasóra tartozik.

A felsorolás korántsem teljes, és nem nélkülözi a szubjektív elemeket sem. A részletes ismertetés helyett, ami meghaladná egy folyóiratcikk feladatát és terjedelmét, inkább a jellemzőbb problémakörök és főbb fejlődési irányzatok /trendek/ vázlatos megvilágítására törekszik. További jellemzője, hogy példáiban nem tér ki a szocialista országokra.

1. FOKOZÓDÓ NEHÉZSÉGEK ÉS KÖVETELMÉNYEK

A dokumentációnak egyre több feladattal kell megbirkóznia. Ime néhány a legtöbbit idézettek közül:

a tudományos műszaki kutatás területén megjelenő publikációk száma már meghaladja az évi 2 milliót. Az információk több mint 30 000 különféle szakfolyóiratban szóródnak szét;

semmiféle szabályozó eszköz vagy módszer nem gátolja, hogy az információk többszörösen és különböző formákban jelenjenek meg. A sze-

* A FID hágai főtitkárságának osztályvezetője.

lektálás, a tartalmilag valóban új információk kiválasztása egyre nehezebb;

a kutató még akkor sem lehet biztos tájékozottságában, ha munkaidejének egyharmadát fordítja információkeresésre;

a szakmai információk - a vadvizekhez hasonlóan - egyre rejtettebb és áttekinthetetlenebb forrásokból buzognak elő;

a dokumentációs szolgáltatások területén nő a rendszertelenség és a párhuzamosságok száma; a felhasználó fokozatosan elveszti áttekintését a szolgáltatások felett.

A követelmények részben ezekből fakadnak, részben olyan igényekből/pl. gyorsaság, értékelés stb./, amelyek tovább fokozzák a tájékoztatásügy válságtüneteit. Nyugaton ezért sürgetik mindinkább az átfogó rendezést ezen a területen is.

1.1 Birkózás a milliós nagyságrenddel

A kiadványok áradata a dokumentációt a legtöbb területen mennyiségileg már egy nagyságrenddel nagyobb feladatok elé állítja, mint tíz évvel ezelőtt. Három nagy amerikai referáló és indexelő szolgálat: BIOSIS /Bio Science Information Service = Biológiai Tudományos Tájékoztatási Szolgálat/, CAS /Chemical Abstracts Service = Kémiai Referáló Szolgálat/, NLM /National Library of Medicine = Országos Orvostudományi Könyvtár/ computer szolgáltatásainak adatai azt bizonyítják, hogy a feltárandó - és feltárt - dokumentumok száma egy-egy szakterületen ma már évi 150 - 250 000 között mozog. Az eseti irodalomkutatásoknál, információkereséseknél pedig a dokumentációs központoknak már milliós nagyságrenddel kell megbirkózniuk.

1. táblázat

	Kezdő időpont	a feltárt dokumentumok száma								elsődleges szakterület
		1 millió		2 millió		3 millió		4 millió		
BIOSIS	1926-	1961	35 év	1969	8 év	1973	4 év			biológia
CAS	1907-	1938	32 év	1956	18 év	1964	8 év	1968	4 év 8 hó	kémia
NLM	1964-	1969	5 év 8 hó	1973	4 év 2 hó					orvos- tudomány

Ezt az állandóan gyorsuló tendenciát a dokumentáció szempontjából még sok minden nehezíti, pl. hogy a primer kiadványok egyre több és rejtettebb - "nehezen beszerezhető" - formában jelennek meg. /Itt elég utalni a hivatalosan nyilvántartott 4252 nemzetközi szervezet legkülönbözőbb üléseinek, valamint az egyéb regionális és országos szakmai tanácskozásoknak a jelentéseire, jegyzőkönyveire, előadásaira és vitaanyagaira stb./

1.2 "Nehéz" nyelvek, fejlődő országok

Nyugaton egyre jobban elvész az a biztonságérzet, amelyet az angol és francia nyelvnek a tudományos kutatásban betöltött szerepe nyújtott. Ma már pl. mind ritkább az olyan hang /és annak dokumentációs visszhangja/ Amerikában, amely szerint a szakmai tájékozódáshoz elegendő az angol nyelvű irodalom áttekintése.

Az első komolyabb áttörést ezen a területen a Szovjetunió, majd a szocialista országok eredményeit tükröző szakirodalom idézte elő. Ezt a felismerést és érdeklődést bizonyítja, hogy Nyugaton 208 szovjet folyóiratot adnak ki teljes /cover-to-cover/ fordításban, s ez ma már 7-8 millió dolláros keretben mozgó "üzletágot" jelent. Kiadási hely szerint ez a 208 angolra fordított folyóirat a következők szerint oszlik meg:

Anglia	35
USA	172
Kanada	1

De az előzőekben vázolt, a nyugati olvasó számára "nehéz" nyelveket jelentő csoporthoz fokozatosan felzárkózik a fejlődő országok nemzeti nyelvein megjelenő szakirodalom is. /Megjegyzendő, hogy a "nehéz" nyelvek között a magyar igen előkelő helyet foglal el./ A japán és a kínai után egyre több ország szakirodalma tartalmaz nem elhanyagolható jelentőségű információkat. Ezt az átértékelési folyamatot jórészt a fejlődő országokban sorra alakuló olyan dokumentációs központok tevékenysége idézte és idézi elő, amelyek ma már szervesen hozzátartoznak a szakmai tájékoztatásügy nemzetközi rendszeréhez. Legutóbb léptek porondra és működésükkel máris kiviták a szakmai érdeklődést és elismerést, pl.

Irán: IRANDOC /Iranian Documentation Centre = Iráni Dokumentációs Központ/,

Törökország: TURDOC /Turkish Scientific and Technical Documentation Centre = Török Tudományos és Műszaki Dokumentációs Központ/,

Marokkó: Centre National de Documentation /Országos Dokumentációs Központ/.

2. ÁLLAMI IRÁNYÍTÁS

A fokozódó nehézségek és követelmények, valamint a szocialista és fejlődő országok ez irányú kedvező tapasztalatai a legtöbb nyugati országban már megérlelték azt a felismerést, hogy a dokumentáció országos irányítása és koordinálása állami feladat. 1969-ben és 1970-ben pl. a következő tervek készültek a tájékoztatásügy ilyen értelmű átfogó vagy részletes rendezésére: USA /SATCOM-jelentés/, Anglia

/Dainton-jelentés/, Olaszország /Országos tájékoztatásügyi konferencia ajánlása/, Hollandia /Böttcher-jelentés/, skandináv iparügyi miniszterek értekezlete /regionális koordinációs központ - NORDDOK - tervezése/, Kanada /az Országos Kutatási Tanács megbízása a feladattal/, Belgium /a Belga Dokumentációs Egyesület ajánlása/, Peru /álami dokumentációs központ létesítése/ stb. Hasonló intézkedések, tervek és kezdeményezések találhatók a legtöbb fejlődő országban.

2.1 A dokumentáció a kutatás és fejlesztés része

Az iparilag fejlett országok a tájékoztatásügyet ma már a kutatás és fejlesztés /R & D/ részének tekintik. Ezt a legjobban igazolják azok a különböző számítások és becslések, melyek szerint ezek az országok az állami költségvetések tudományos és műszaki fejlesztésre előirányzott részének 4-5%-át költik tudományos és műszaki dokumentációra. Ez az összeg az USA-ban, Nyugat-Európában és Japánban kb. 1000 millió dollárt tesz ki együttesen évente. /Nem számítva a magánforrásokból ugyanilyen célra fordított összegeket./

2.2 Hasznót hajtó üzletág?

A fokozódó állami irányítás és támogatás mellett további jellemző, hogy nagyobb dokumentációs központok és szolgáltatások fokozatosan önköltségessé, majd hasznót hajtóvá válnak.

Ennek az irányzatnak egyik "lecsapódásaként" a dokumentációs szakirodalomban és konferenciákon egyre nagyobb helyet foglalnak el a gazdaságosságra, költségelemzésre és önköltségcsökkentésre vonatkozó elméleti és gyakorlati elemzések, vizsgálatok.

3. ÚJ TECHNOLÓGIAI LEHETŐSÉGEK

A technológiai haladásnak minden területen egyik jellemzője, hogy miközben új eszközökkel és módokon próbálja elérni a régi célokat, ez igen gyakran új végcélokat és eredményeket is teremt, s ezek azután felváltják a régieket. Ez a folyamat a szemünk előtt zajlik le a dokumentációban is, ahol az új technológia alkalmazását szintén új megoldások és eredmények kísérik. Ezek az irányzatok, amelyeket csak igen vázlatosan említek a következőkben, új szolgáltatásformákat alakítanak ki, s egyúttal új követelményeket is állítanak a dokumentációval, a dokumentalistákkal és a szakkönyvtárosokkal szemben. Az új munkamódszerekkel párhuzamosan átalakulnak a régi célok, lehetőségek és szolgáltatások is.

3.1 Gépesítés, automatizálás

A technológiai "ráhatás" jelenleg talán ezen a területen jelentkezik a legerősebben. Elsősorban a lyukkártyagépek és a computerek alkalmazása tekintetében. Az irányzatok itt három csoportba oszthatók:

a/ A gépesítés és automatizálás felhasználása rutinfeladatok elvégzésére.

Ebben az esetben az automatizálással a könyvtárak és dokumentációs központok ugyanúgy végzik feladataikat, mint régebben. Csak általában gyorsabban, eredményesebben és rendszerint drágábban. /Ez utóbbi főleg a computerek használata esetén következik be./ Jó példája ennek, hogy a nemzeti bibliográfiák és a különféle központi címjegyzékek a legtöbb országban ma már így készülnek.

Az egyik legújabb technológiai újdonság, a COM /Computer-onto-microfilm = computerrel összekapcsolt mikrofilmezés/ alkalmazása most terjed el a legnagyobb dokumentációs központokban. Ezzel az eljárással a computerek kiírószerkezetének másodpercenkénti 9000 betűjeles sebességét a közeljövőben - minden valószínűség szerint - egy nagyságrenddel szintén megemelve, 90 000-ig fogják tudni fokozni.

b/ Az új technológia részleges formai és tartalmi változásokat előidéző alkalmazása.

Ebbe a csoportba sorolhatók azok a gépi uton /főleg computerekkel/ előállított dokumentációs szolgáltatások, amelyek már többé-kevésbé eltérnek a hagyományos /manuális/ uton előállítottaktól, azonban még nem idéznek elő alapvető változásokat a felhasználók szempontjából. Itt említhetők pl. a KWIC, KWOC, AKWIC, SLIC stb. rendszerű indexek; a leggyakrabban előforduló jellemző szavakat tartalmazó mondatok automatikus kiválasztásával készülő "auto-referátumok" /auto-abstracts/; a nem teljes értékű nyers/ gépi fordítások stb.

Computerek alkalmazása tette lehetővé, hogy a legnagyobb nyugati dokumentációs szolgáltatások ma már mágnesszalagon is megvásárolhatók, előfizethetők. Mindez azonban egy nagy veszéllyel jár: a felhasználó "megsüketülhet" a nem releváns információk "zajától". Azért hangzik fel mind gyakrabban a tiltakozás: "Nincs szükségem több információra, máris többet kapok, mint amit hasznosítani tudnék."

c/ Az automatizálás következményeként beálló alapvető változás a dokumentációs gyakorlatban.

Ide főleg a jövőre vonatkozó alkalmazásokat sorolhatjuk. A hetvenes évek vége felé már nem lesz egyedi eset /de már ma is találhatók példák erre/, hogy a felhasználók bizonyos csoportjai vagy kiemelt vezető szakemberek a távolból használják majd a könyvtári katalógusokat, és ugyanígy kutatnak majd a referáló és indexelő szolgáltatásokban stb. A különböző távközlési eszközök és egyéb műszaki berendezések segítségével a szakember íróasztala mellett ülve adhat fel majd

kérdéseket a központi computer információtárának, ahonnan közvetlenül és azonnal kapja meg a válaszokat; gombnyomással másolatban rögzítheti az érkező adatokat, táblázatokat, információkat stb. Az új technológia ilyen mértékű alkalmazása már a könyvtári, dokumentációs és szakmai tájékoztatási munka teljes átértékelésével jár: ezek a tevékenységek a kommunikáció részévé válnak.

3.2 A nem-nyomtatott információhordozók táguló spektruma

Az információhordozók különböző típusait vizsgálva radikális eltolódási folyamatot figyelhetünk meg a nyomtatott, sokszorosított szövegek és a különböző audio-vizuális dokumentumok között, az utóbbiak javára. Itt ma már nemcsak arról van szó, hogy az utóbbiak szerepe nagyobb hangsúlyt kap és a nem-nyomtatott dokumentumok tárolása új feladatokat jelent pl. egy szakkönyvtárnak, hanem arról, hogy ebben a folyamatban már ott csíráznak a célokat alapvetően megváltoztató technológiai magok. A modern társadalmat mind jobban körülölelő különböző tömegkommunikációs eszközök és audio-vizuális információhordozók a felhasználók magatartásának és a dokumentációs munka tartalmának az eddigtől lényegesen eltérő értelmezést adnak. A nem-nyomtatott információk különböző audio-vizuális csatornákon való továbbítási lehetősége a könyvtárak és a dokumentációs központok számára új szolgáltatások, rendszerek és feladatok teljesen új spektrumát nyitotta meg.

Ezen az irányzaton belül eddig a gyakorlatban leginkább a magnószalagok alkalmazásával találkozhattunk a legsűrűbben. Pl. szemináriumok, értekezletek, konferenciák stb. anyagát nem nyomtatásban adják közre, hanem magnószalagon. A módszer érdekességét fokozza, hogy néha ezzel egyidejűleg beszéd-tömörítést alkalmaznak, azaz a beszédhang eltorzítása nélkül felgyorsítják, illetve összevonják a szövegrészt. Ezzel a "csomagolással" pl. az IEEE /Institute of Electrical and Electronics Engineers = Villamos és Elektronikus Mérnökök Egyesülete/ felére csökkentette egy két és félórás értekezlet teljes anyagát.

3.3 Miniatürizálás, mikropublikáció

A mikrofényképezés eredményeként egyre terjed a különböző mikrofilmek és mikrolapok használata, ennek ellenére mindeddig nem hozott különösen számottevő változásokat a dokumentációs munkában. Az ilyen értelmű miniatürizálás eredményességét hátráltatja, hogy még nincs egyetemes érvényű szabványosítás ezen a területen, s nincs a használatnak minden tekintetben megfelelő olvasó-másoló készülék sem.

A miniatürizálás irányzatainak lehetőségeire a legutóbbi egy évben az ún. ultra-mikrofilmlapok /ultramicrofiche/ vagy közismertté váló rövidítésükkel UMF-ek mutattak rá. Az UMF kb. 10 x 15 cm nagysá-

gu mikrofilmlap, amelyre 150-szeres kicsinyítéssel 3000 nyomtatott vagy gépelt dokumentum-oldal képét rögzítik, szemben az eddig használatos "normál" mikrofilmlapon tárolható 60-100 oldallal.

Két példa az UMF alkalmazására:

- az Encyclopaedia Britannica kiadóvállalat által megindított sorozat, amelynek keretében elsőnek 2000 kötetnyi történelmi forrásanyagot adnak közre UMF lapokon /indexekkel, katalógusokkal, bibliográfiákkal/ Az amerikai civilizáció 1944-ig címmel;

- az angol Technical Information on Microfilm, Ltd. - mint a neve is mutatja - már kifejezetten tájékoztatási célokra használja 1969 júliusa óta. A National Cash Register által gyártott UMF lapokon gyártmánytájékoztatót nyújt az elektronika, elektrotechnika, gépgyártás és műszertechnika területén. /A tájékoztatás kiterjed a vonatkozó szabványokra és szabadalmakra, védjegyekre, referenzs könyvekre és fontosabb dokumentumokra is./

4. SZERVEZÉSI MEGOLDÁSOK

A dokumentáció eredményessége és hatékonysága igen sok úton fokozható és közelíthető meg. Ezeknek a lehetőségeknek sorában ujabban mind jobban előretér a tudományos üzemszervezési módszerek alkalmazásának, valamint a szervezeti és szervezési formák helyes kialakításának hangsúlyozása. Ennek következménye, hogy az egyre több országban készülő rövid és hosszú lejáratu dokumentációs tervek, elsősorban - és néha kizárólagosan - szervezési megoldásokat sürgetnek.

4.1 Centralizáció, hálózatok, együttműködés

Az állami irányítás fokozódó jellege a legtöbb helyen központi irányító szervek tervezéséhez és létrehozásához vezet. 1970 első felében ilyen központi szerv felállítását javasolták pl. az USA-ban, Belgiumban, Kanadában, Portugáliában, Olaszországban, a skandináv államokban stb.

Az ilyen központi szervek /bizottság, igazgató tanács, iroda stb./ feladata általában a következőkre - vagy a következők egy részére - terjed ki: országos dokumentációs terv kidolgozása; hálózat-szervezés; koordináció; központi jellegű operatív dokumentációs szervek felügyelete; dokumentációs kutatások irányítása; tanácsadás, javaslatok kidolgozása a törvényhozás számára; nemzetközi együttműködés biztosítása stb.

Az országos hálózatok megszervezésének szükségességét és előnyeit a szakirodalom is lépten-nyomon hangoztatja. Emellett azonban további jelentős irányzatok is megfigyelhetők a dokumentáció szervezése területén

Néhány ilyen kezdeményezés:

regionális koordináció, pl. a skandináv államok ipari miniszterei által javasolt koordináló szerv: a NORDDOK;

regionális szakmai dokumentációs szerv létrehozása. Ilyen törekvés pl. az Arab Liga országai által javasolt arab pedagógiai dokumentációs központ vagy a FAO /Food and Agriculture Organization = az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete/ által Costa-Ricában tervezett közép- és dél-amerikai mezőgazdasági központ;

a legnagyobb szakmai dokumentációs szolgáltatások nemzetközivé tétele, illetve ilyenek létrehozása. Pl. az amerikai Chemical Abstracts Services szolgáltatásainak fokozatos kiterjesztése Európára, a hollandiai Excerpta Medica kiépülő fiókhálózata, az International Atomic Energy Agency /Nemzetközi Atomenergia Ügynökség/ által indított INIS /International Nuclear Information System = Nemzetközi atomtájékoztatói rendszer/ stb.;

az ICSU /International Council of Scientific Unions = Tudományos Szervezetek Nemzetközi Tanácsa/ és az UNESCO közös szervezésében megindított UNISIST /Joint Project on the Communication of Scientific Information = Tudományos Információközlés Terve/ program, amely már a világot átfogó információs rendszer lehetőségeit és alapkérdéseit vizsgálja.

4.2 Információs áruházak

Ez alá a gyűjtőnév alá azok a gombamódra szaporodó különböző vegyes profilu vállalkozások csoportosíthatók, amelyek újszerű módon kapcsolják össze a kiadói és információs tevékenységet. Szervezetileg lehetnek önállóak, de néha csak egy intézmény részét képezik. Általában jellemző rájuk, hogy másként hozzá nem férhető dokumentumokat és információkat terjesztenek, s eközben bizonyos közvetítő szerepet játszanak az információs források, a dokumentációs szolgáltatások és a felhasználók között. Itt említhetők a különböző clearinghouse-ok, a nagyobb adatbankok vagy adattárak, az igen változó feladatokról információk letétek, a kiadói tevékenység részleges átruházására, illetve kiegészítésére alakult intézmények stb.

Az un. clearinghouse-ok általában gyűjtik és tárolják az egy-egy szakterület folyamatban levő és befejezett kutatásaira és fejlesztésére vonatkozó információkat, ezekről különböző dokumentációs szolgáltatásokat nyújtanak, és több irányú közvetítő szerepet játszanak a felhasználók és az információs források között. Az amerikai CFSTI /Clearinghouse for Federal Scientific and Technical Information = Szövetségi Tudományos és Műszaki Információs Kliringintézet/ pl. gyűjti az állami felügyelet alatt folyó tudományos és műszaki kutatási jelentéseket, közzéteszi az azok hozzáférhetőségére vonatkozó információkat és másolatokban terjeszti a vonatkozó dokumentumokat a nagyközönség részére. 1969-ben így módon 50 000 tudományos és műszaki kutatási je-

lentéssel gyarapította tárá, ezekről 2 millió papírmásolatot és 500 000 mikrofilmlapot küldött a megrendelőknek és az előfizetőknek.

Egy másik típust ismerhetünk meg az angol NLL /National Lending Library for Science and Technology = Országos Tudományos és Műszaki Kölcson Könyvtár/ gyakorlatából. Az NLL 1970-ben megkezdte a szakfolyóiratokban közzétett cikkek kiegészítő részeinek /rövidített cikk esetén a teljes szöveg vagy további táblázatok stb./ gyűjtését és hozzáférhetővé tételét. A kialakított gyakorlat a következő: az akcióban résztvevő folyóirat-kiadók megküldik a nem közölt szövegrészeket az NLL-nek - ugyanakkor a cikk vagy tanulmány közlésekor feltűntetik, hogy további kiegészítő részletek állnak az érdeklődők rendelkezésére az NLL-ben - az NLL a kapott anyagot felveszi mikrofilmlapra, feltüntetve azon az azonosításhoz szükséges alap-dokumentum adatait - majd megrendelésre másolatokat szolgáltat az érdeklődőknek.

De itt említhető a washingtoni SCANDOC /Scandinavian Documentation Center = Skandináv Dokumentációs Központ/ is, amely 1960 óta szolgáltat információkat, eredeti publikációkat és másolatokat az USA-ból és Kanadából a skandináv országoknak. Fennállásának 10 éve alatt a SCANDOC 25 000 különböző ilyen megbízást intézett el svéd, norvég, dán és finn megrendelésre.

4.3 Nem minden változik

Ezekre a dokumentációs irányzatokra a sok újszerű kezdeményezés mellett jellemző az is, hogy nem mindenben változnak. Sőt, bizonyos kísérletezések után többször visszatérnek az egyszerűbb és régebben bevált megoldásokhoz. Ennek klasszikus példája, hogy a divatosá vált számítógépek használata helyett kisebb információs tárák és dokumentációs szervek nagy számban térnek vissza a kézi lyukkártyák alkalmazásához.

Ugyanitt említhető, hogy az irodalom teljességre törekvő feldolgozása mellett nem szűnik meg az "egyszerűbb" dokumentációs szolgáltatások létjogosultsága, sőt egyre újabbak alakulnak. Az 1.1 alatt említett U.S. National Library of Medicine /Országos Orvostudományi Könyvtár/ kiadásában megjelenő Index Medicus mellett például megkezdtek az Abridged Index Medicus kiadását, amelyre elsősorban az jellemző, hogy az eredetinel jóval kevesebb /csak 100/ folyóirat anyagát tárja fel. Vagy a Current Contents címen induló amerikai, angol és egyéb dokumentációs szolgáltatások, amelyek egészen egyszerű módon a feldolgozott folyóiratok tartalomjegyzégeit tartalmazzák csak. Hasonló reneszánszokat élnek a különböző manuális SDI /Selective Dissemination of Information = szelektív információterjesztés/ rendszerek.

Ebben a nem-minden-változik kategóriában említhető még a legtöbb könyvtár /szakkönyvtárat is beleértve/, könyvtári tevékenység és könyvtári szolgáltatás is.

5. FELADATOK, MEGOLDATLAN KÉRDÉSEK

A fenti vázlatos körkép sem lehet azonban teljes egy általános kritikai megjegyzés nélkül:

Az ismertetett irányzatok korántsem jelentik, hogy a szakmai tájékoztatásügy és dokumentáció kérdései megoldottak.

A sok előremutató irányzat között ellentmondások is találhatók, a különböző rendszereket felesleges párhuzamosságok terhelik, igen sok a teljesen rendezetlen kérdés is. /Egyáltalán nincs megoldva például a dokumentációs kutatások irányításának, koordinálásának és nyilvántartásának kérdése./

A kétségkívüli eredmények mellett még mindig nem ritkák - és nem is teljesen igazságtalanok - azok a hangok, amelyek attól félnek, hogy a fehér papír áradata még mindig ugyanugy előtéssel fenyegeti a világot, mint a fekete láva hajdanában Pompeji lakóit. A dokumentáció fő gondja ma még éppen ezért változatlanul a dokumentációs rendszerek hálózatának megszervezése, a rendszerek és hálózatok közti koordináció és együttműködés biztosítása, majd ezek teljes összehangolása és összekapcsolása.

I R O D A L O M

1. FID News Bulletin, 19.k. 1-12.sz. 1969. és 20.k. 1-8.sz. 1970.
2. Handling of nuclear information. Proceedings of the Symposium on the Handling of Nuclear Information organized by the International Atomic Energy Agency, and held in Vienna, 16-20 February 1970. Vienna, International Atomic Energy Agency, 1970. 674 p.
3. Information activities of major international organizations. Paris, Organization for Economic Co-operation and Development, 1970. 170 p.
4. North Atlantic Treaty Organization, Advisory Group for Aerospace Research and Development. Glossary of terms frequently used in documentation. 3. rev. ed. London, Technical Editing and Repr. Ltd. 1968. 40 p.
5. Passmann, S.: Scientific and technological communication. Oxford, Pergamon Press, 1969. X, 151 p.
6. Política portuguesa de informação científica e técnica. Contribuição para o estabelecimento da Rede Nacional. Lisboa, Junta Nacional de Investigação Científica e Tecnológica, 1970. 31 p.

7. Scientific and technical communication. A pressing national problem and recommendations for its solution. A report by the Committee on Scientific and Technical Communication /SATCOM/ of the National Academy of Sciences - National Academy of Engineering. Washington, National Academy of Sciences, 1969. XIII, 322 p.
8. Scientific and technical information systems and policies. Agenda item VII: Third Ministerial Meeting on Science of OECD countries, 11th and 12th March, 1968. General report - Issues and recommendations. Paris, OECD, 1968. 17, 5 p.
9. VAN DIJK, M. - VAN SLYPE, G.: Le service de documentation face à l'explosion de l'information. Paris, Les Éditions d'Organisation, 1969. 226 p.
10. Das wissenschaftliche Buch. Verhandlungen auf der 1. öffentlichen Tagung des "Wissenschaftlichen Arbeitskreises Buch" in der Ruhr-Universität Bochum am 17/18. Januar 1969. Hamburg, Verl. für Buchmarkt-Forschung, 1969. 236 p./Schriften zur Buchmarktforschung 16./

§§§

BALÁZS, S.: Current trends in documentation

Documentation tends to solve its steadily increasing tasks in various ways. The largest documentation services process a quarter of a million documents annually. The vernacular literature of the developing countries has also been growing in importance.

In the field of documentation, countries in increasing numbers tend to switch over to centralized, governmental control and planning systems. In the western countries, some 4 to 5 per cent of scientific and industrial R & D expenditures are spent on documentation.

Most remarkable among the trends in the development of documentation are applications of technological possibilities on a wide scale starting out from the simplest routines up to automation involving complete changes. There is a remarkable shift from written /printed/ documents towards audio-visual documents. The development of micro-film techniques /e.g. ultramicrofiche/ also involves a similar change.

The development of networks and systems, as well as the numerical increase of various clearinghouses, etc. are characteristic organizational features.

W^WW

БАЛАЖ, Ш.: Современные документационные направления

Документация решает постоянно возрастающие задачи разным образом. Самые большие реферативные службы разрабатывают около 250 000 документов за год. Все время возрастает и значение литературы, изданной на национальных языках развивающихся стран.

В области документации все больше стран переходят на центральное государственное управление и планирование. Западные страны расходуют 4 - 5% государственного бюджета по научно-техническому исследованию и развитию на документацию.

Из направлений развития документации самым важнейшим является внедрение технических возможностей по разному уровню от простых рутинных, ежедневных задач до автоматизации, вызывающей полные изменения. Можно заметить значительные перемещения от напечатанных публикаций в направлении аудио-визуальных документов. Такое же изменение получается вследствие повышения миниатюризации, например: появление ультрамикрофилма (ультрамикрофильма).

С точки зрения организации характерно создание сетей и систем, повышение количества различных "информационных универсамов".

" "

BALÁZS, S.: Die neuesten Dokumentationsrichtungen

Die ständig zunehmenden Aufgaben werden von der Dokumentation auf verschiedene Weisen erfüllt. Die grössten Dokumentationszentren bearbeiten jährlich etwa eine 1/4 Million Dokumente. Auch die Bedeutung der in den Nationalsprachen der Entwicklungsländer veröffentlichten Literatur nimmt stets zu. Immer neue Länder gehen auf die zentrale, staatliche Leitung und Planung der Dokumentation über. Die westlichen Länder verwenden 4-5% des für wissenschaftliche und technische Forschung und Entwicklung bestimmten Staatsbudgets für die Zwecke der Dokumentation.

Von den Entwicklungstendenzen der Dokumentation sind vor allem die Anwendungen der technischen Möglichkeiten auf allen Ebenen zu erwähnen, angefangen mit der Lösung einfacher Routineaufgaben bis zu der eine vollständig neue Lage verursachenden Automatisierung. Es ist eine bedeutende quantitative Verschiebung von den gedruckten Publikationen auf die audio-visuellen Dokumente zu beobachtet werden. Auch die zunehmende Miniaturisierung ruft eine solche Änderung hervor, z.B. Ultramicrofiche.

In organisatorischer Hinsicht kann man die Tendenz der Ausbildung von Netzen und Systemen sowie die Zunahme der Zahl der verschiedenen "Informationswarenhäuser /clearinghouse/ beobachten.

M^M